

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע "פרשת וארא"

*****

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com - 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

אל הרבי בשאלה: "ימהל לי הרבי על שאלתי: הנה בביתי לא היה מן הנימוס לשאלו משום מה כיכדני בכיקורו, אבל עכשיו, כאן, אני רוצה לדעת את סיבת הביקור?".

השיב לו הרבי: "הלכתי לביתו לקיים מצוה, וברוך השם שקיימתי את המצוה!" תמה הגביר: "איזה מצוה?"

"רבותינו אמרו" – השיב לו שוב הרבי – "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע" (יבמות סה ע"ב). ובכן אם אני אשב לי בביתי, וכבודו בביתו, איזו מצוה תהיה אז כשלא אומר לו את הדבר שאינו נשמע, לכן צריכים ללכת לאותו איש הבלתי שומע לביתו ושם 'לא' לומר לו, אז תהיה המצוה כתיקונה. וכך עשיתי..."

"אבל" – אמר לו הגביר – "ימהל הרבי להגיד לי את הדבר, אולי אשמע?" "לא!" – אמר לו הרבי – "מובטחני כך שלא תשמע".

וככל שהרבי סירב מלהגיד לו את הדבר, כן גברה הסקרנות של הגביר יותר ויותר לדעת את הסוד, והפציר הרבה בהרבי שיגלה לו את הדבר שאינו נשמע, עד שלבסוף נעתר לו הרבי, ואמר לו:

"הנה אלמנה פלוגנית, והיא עניה מרודה, הייבת לבית הבנק של כבודו סכום כסף מסוים, על המשכנתא של ביתה. בימים הקרובים עומד הבית להימכר על ידי הבנק במכירה פומבית, והיא, האלמנה, תוצא החוצה. הפצתי לבקש מכבודו, שימהל את החוב לאותה אלמנה, אבל לא אמרתי לו את בקשתי, משום אותה המצוה שלא לומר..."

"אבל" – אמר לו הגביר בתמהון – "היאך אפשר דבר שכזה? הלא החוב איננו חוב פרטי שלי, אלא של הבנק, ואני אינני אלא המנהל של הבנק, אבל לא בעליו ואדוניו, והסכום הוא של כמה מאות ריניני, ואם כן..."

הפסיקו הרבי ואמר: "הלא הוא הדבר אשר דיברתי, שלא תאבה ולא תשמע".

הפסיק הרבי את השיחה ונכנס לביתו, והגביר אף הוא הלך לו לביתו. אבל הדברים נכנסו כחץ ללבו של הגביר, ולא נתנו לו מנוח, עד שלבסוף הכניס מכיסו את כל החוב של האלמנה לקופת הבנק, והאלמנה נשארה בביתה...

ואולי בדרך זה יובן הקו: דכך היתה מענתו של משה רבנו: "הן בני ישראל לא שמעו אלי" – אמר בני ישראל לא רצו לשמוע בקולי, אז "איך ישמעני פרעה" – למה אני צריך להשמיע בפני פרעה את דברי, הרי במילא הוא לא ירצה לשמוע, ועדיף כבר אי"כ להיות "ערל שפתיים" – לסתום את השפתיים ולא לומר כלום, ולכל הפחות לקיים את המצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע..."

ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח את העם (ה, יד)

בגליון "יין ישן" שמוציא לאור המהבר הרה"ג יהודה שווארץ שליט"א מובא על פסוק זה מדרש וסיפור נפלא אותו סיפר כ"ק האדמו"ר מטלאנא שליט"א אשר שמע זאת מאחד מתלמידיו החשובים של מרן ראש הישיבה הגאון רבי יהודה אריה לייב בן הרב נח צבי שטיינמן ז"ע (יום השלושים להסתלקותו הל השבוע כ"ד טבת), אשר שמעו מפי רבו, וכה סיפר ראש הישיבה:

לפני עשרות שנים, בתקופת בהרותי, הוצרכתי לנסוע מפאת סיבה מסוימת לעיר וינה אשר באוסטריה המדינה. בבואי לשם, פניתי לבית המדרש המקומי, ומיד כשדרכתי על מפתן הדלת, הבחני בתכונה והמולה גדולה בבניה"ד, שאלתי את אחד המתפללים על מה המהומה, והוא השיב לי, שנשיא אוסטריה שיגר הודעה בהולה לרב הראשי של המדינה, שברצונו לפגשו תיכף ומיד, והציבור אינו יודע את נפשו נוכח פגישה פתאומית זו.

כמחצית השעה עברה ולפתע נראו פני הרב בבניה"ד. הציבור הקיף אותו בהתרגשות, ולשאלתם אודות הביקור הפתאומי, השיב להם: שמעו נא רבותי, מדובר בספור שלא שמעה און מעולם – בתקופה האחרונה הוותה מדינת

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים (ו, יב)
זה אחד מעשרה ק"ו שבתורה (רש"י).

ומקשים הרי זה ק"ו שאפשר לפרוך אותו, שכן הכתוב עצמו אומר כי בני ישראל לא שמעו מקוצר רוח ומעבודה קשה, ואילו פרעה יתכן שישמעני? אלא הסביר הרה"ק בעל ה"שפת אמת" ז"ע, אדם מישראל, עם כל קוצר רוחו ועבודתו המפרכת קרוב יותר לשמוע דבר ה' מאשר פרעה בפסגת שלוותו!

ואילו הרה"ק רבי יצחק מוורקא ז"ע היה אומר שאפשר לכאר את הפסוק כך: "הן בני ישראל לא שמעו אלי" ואינם רוצים לצאת מן הגולה, עדיין אפשר ללמד עליהם זכות ולומר: מתוך השיעבוד הקשה הגיעו לכך. אבל, "ואיך ישמעני פרעה", איך יהיה אם פרעה ישמעני וימכים לשחרר אותם, או אז איך אשא פנים להמליץ מוב עליהם, אם פרעה הגוי רוצה לשחרר אותם והם, בני ישראל לא, אז "ואני ערל שפתיים" – יסתתמו מענותי...

עוד היה אומר ה"שפת אמת" ז"ע – אם בני ישראל מסרבים לשמוע למנהיגיהם אין המנהיגים יכולים לדבר, להיות להם לפה ונעשים "ערלי שפתיים". ככתוב "שמעה עמי ואדברה" (תהילים נ. ז). אם יש שומעים, אפשר לדבר, כי כוחו של המנהיג נובע מן העם. לכן, אילו שמעו בני ישראל למשה היה נפתח פיו ודבריו היו משפיעים גם על פרעה, אבל אם הם לא רצו לשמוע לו, הוא נעשה "ערל שפתיים", ואיך ישמעני פרעה?

עוד הסביר הנה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע: דהרי ידוע כי סימן היה מסור בידי ישראל מיעקב ויוסף, שבלשון "פקוד יפקוד" יהיו נגאלים (רש"י ג. יח).

וזהו אם כן מענת משה רבינו: "הן בני ישראל לא שמעו אלי, למה? כי הרי הם יודעים שיגאלו במילים "פקוד יפקוד". "ואני משה ערל שפתיים" לא יכול לדבר את האותיות בומ"ף שכיודע באות דווקא מן השפתיים, וממילא אני לא יוכל להגות את המילים "פקוד יפקוד"...

אמר הכותב: השבתי להסביר את הק"ו ע"י מעשה שהיה:

וכך היה מעשה, הרה"ק בעל ה"אזהבת ישראל" מוידנין ז"ע היה נוהג ללכת מידי ערב עם הגבאי למייל כחצי שעה, פעם אחת הגיע בדרך מיולו עד בית גביר אחד, מנהל בית הבנק המקומי, שהיה מן הנאורים והמשכילים, ולא היה מחסידי הרבי כלל. משהגיע לשם, דפק על דלת הבית, וכשהמשרת פתח את הדלת, נכנס לפנים, והגבאי אחריו.

היה הדבר תמוה להגבאי, מה זה ועל מה זה נכנס פתאום לכאן, אבל לא ההין לשאלו דבר, וכשראה שהרבי נכנס, הלך בלי אומר גם הוא אחריו. כשראה בעל הבית פתאום את הרבי בא לביתו, חרד לקראתו, וקבלו בהדרת כבוד, כי היה איש מתורבת ומנומס. הגישו לו כסא לשבת, והוא ישב איזה זמן בלי לדבר דבר. לא הרהיב בעל הבית לשאול את הרבי בעצמו "מה לידידי בבית?" ופנה בלחישת אל הגבאי ושאלו לפשר הביקור הזה. השיבו הגבאי כי גם הוא בעצמו אינו יודע כלום.

אחרי כן קם הרבי מכסאו, נפטר מבעל הבית, והלך לו. ובעל הבית הלך מפני הכבוד ללוות את הרבי, ולוויחו עד ביתו.

משהגיעו לשם והגביר התכונן לחזור הביתה, לא התאפק עוד, ופנה

ולעמו? אלא אמר רבי אבין: משל לאחד שרגם אוהבו של המלך. אמר המלך: התינו את ראשו, כי למחר יעשה בי כך. לכך כתב עליו המקרא, "אשר לא ידע את יוסף" כלומר, היום עשה עצמו "אשר לא ידע את יוסף", למחר - הוא (אותו פרעה) עתיד לומר (שמות ה. ב) "לא ידעתי את ה'..."

ובמשנת רבי אליעזר (פרק ז) מסביר את דברי המדרש: מכאן למדו ה"ל אין לך קשה לפני הקב"ה יותר מכפיות טובה! לא נטרד אדם הראשון מגן עדן אלא על כפיות טובה. אף אבותינו במדבר, לא כעם עליהם הקב"ה אלא על כפיות טובה. וכשהיו אבותינו בארץ לא היו הטאותיהן אלא על כפיות טובה. מפני מה ענש הכתוב ביותר לכפויי טובה? מפני שהוא כעין כפירה בעיקר, בהקב"ה, אף הכופר בהקב"ה כופר טובה הוא. כי האדם הזה הוא כופה טובתו של הכירו, ולמחר הוא כופה טובתו של קונו. וכן הוא אומר בפרעה "אשר לא ידע את יוסף", ולכאורה איך יכול שלא לזכור את עצותיו והסדיו של יוסף כלפי עמו? אלא שהיה יודע ולא השגיח עליו וכפר בטובתו - היה כפוי טובה, ולכסוף כפר בטובתו של הקב"ה שאמר "לא ידעתי את ה'". הא למדת שכפיות טובה חוקשה לכפירה בעיקר!...

ובספר "איש לרעהו" מובא בשם הגאון בעל "מכתב מאלהיו" רבי אליהו אליעזר דסלר ז"ע מהו ההסבר, מדוע "הכופר בטובתו של הכירו לכסוף כופר בטובתו של הקב"ה?"

כי האדם נוהג בכל מעשיו כפי כוחות נפשו. אם כעסן הוא, יכעם בכל ענין שיביאחו לו, ואם גאה הוא, יתגאה בכל מקום שהוא. אם טוב לב הוא, יתנהג בטובה עם הכל, וכן רע הלבב. על כן, כפוי הטובה, לא יהיה כן רק כלפי בני אדם, אלא כשם שיכפור בטובתו של הכירו, ככה יכפור בטובתו של הקב"ה, ולא יבדיל ביניהם. שהרי כפיות טובה היא בתכונת נפשו, אם כן גם לפני הקב"ה יתנהג כפי תכונה זו....

א"כ, כאשר הקב"ה מתחיל לייסר את פרעה ולעשות בו שפטים, הוא גם מוכיח אותו ומראה לו מיד בשלושה המכות הראשונות, איך צריך יהודי להתנהג בהכרת הטוב. דהנה משה רבנו למרות שעשה את כל המופתים אשר ציוהו ה', אינו יכול לעשות את השלושה מכות הראשונות, כי הוא צריך להכיר טובה ליאור ולעפר הארץ, ולא כמוך פרעה הרשע שאתה לא נהגת כן עם בני ישראל, שיוסף אחיהם הציל אותך מהרפת רעב וכליון!...

והרי לומדים כאן מוסר השכל נורא! שאדם שאינו יודע להכיר טובה לאנשים שהטיבו עמו, לכסוף יוצא להיות רוצח!...

מובא בספר "מעילו של שמואל" מעשה נורא המראה לנו עד כמה היו צדיקים מקפידים על "הכרת הטוב": בהיות הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי זצ"ל כבן 16 שנה נמנה על כהירי ישיבת סלוצק, שלט כמעט ככל סדר "נשים" בעל פה - גמרא רש"י תוספות. משם פנה להלוסק, בה ניהל הגה"ק רבי ברוך בער מקמניץ בעל ה"ברכת שמואל" ז"ע את ישיבתו. הוא קרב את הבחור החדש, שהיה בו שילוב של תורה ויראה, מדות טובות וענווה, וקבע עמו לימוד בחברותא במסכת עירובין ובשלהן ערוך "אבן העזר". היתה זו זכות שמעמים זכו לה, לעמוד על האבניים, על סגנת היצירה של ה"ברכת שמואל"...

על כן, כמה הופתע ה"ברכת שמואל" כאשר כעבור שנה התייצב התלמיד בפניו, לקבל ברכת פרידה! כי ברצונו לנסוע לולוז'ין אם הישיבות וללמוד שם תורה!...

"ברכת שמואל" אף הביע את מורת רוחו ולא הסתיר את הקפדתו לימים - סיפר רבי אריה: כי יודע הוא בכירור שקפידתו של רבו עשתה רושם, ותלה בה כמה וכמה מאורעות ומקרים.

יתר על כן, ידע זאת בשעת מעשה, והש בו במקום. אבל מה יכול היה לעשות, ופחד להישאר במקומו. כי בעל האכסניה בה התגורר, ראה את התמודדותו והשקו בלימוד התורה הק, ושמע על כשרונותיו, על כה זכרונו ועיונו המעמיק, ודחק בו להקדיש מעט מזמנו "להרחיב אופקים, ללמוד שפות, חכמות ומדעים", והנער פחד פן יתפתה ויגזור על עצמו מיתה רוחנית, כי בכך אם אט הוא יגורש מגן העדן של התורה בטוהרתה. לפיכך מיהר לברוח ממקום הניסיון...
אם כן, נשאל רבי אריה לימים, מדוע לא סיפר זאת לרבו, מדוע לא התנצל בפניו, לא גילה את לבו, מדוע שתק, ומשך עליו את קפידתו? ענה רבי אריה תירוץ מדהים: איך יכול היה - הן או היה מעביר את ההקפדה על בעל האכסניה, מעורר עליו את הקפדת רבו העושה רושם והוא הרי אכל מפתו, נהנה ממנו, ואיך יוכל להרע לו? מוטב היה לו לשתוק, ולמשוך את ההקפדה עליו ולשאת בתוצאותיה במשך שנים, ובלבד שלא יהיה כפוי טובה!...

מצרים שפל כלכלי חסר תקדים. לנוכח המצב הקשה בה הייתה שרויה מצרים, עלה בראש נשיאנו - נשיא אוסטריה רעיון מבריק. הוא שיגר הודעה לנשיא מצרים, בה הופיעה בקשה צנועה: "היות ובמדינתכם שוכנים פירמידות עתיקות, בהם קבורים הגופות ההנוטים של הפרעונים עוד מלפני כאלפיים שנה, וכידוע מנהג מצרים היה, שהיו קוברים אותם עם אוצרות מרובים ורכוש אנדי, ע"כ הנני ליעץ לכבוד הנשיא שאשגר משלחת נכבדה ממדעני מדינתנו - אוסטריה, אשר יחד עם קבוצת מדענים משלכם יפתחו את מערות הקבורה, ויוציאו את השלל הרב שהצטבר שם ברבות השנים. יחד נתחלק ברכוש אשר יסייע במידה ניכרת לשיפור הכלכלה במצרים". ואכן, נשיא מצרים קיבל את הבקשה ותוך מספר ימים כבר הופיעו רגליהם של קבוצת המדענים בפתח מערות הקבורה. הללו פתחו את שערי הפירמידות ועברו על כל הגופות ההנוטות שנקברו שם. הם עברו בדיוקנות איבר אחר איבר, תוך כדי שהם מקווים לגלות ממצאים מרעישים בנוגע לגופות ששכבו כך אלפי שנים.

לפתע, נשמע קולו של אחד המדענים נרעש ונרגש: "ראו נא מה גיליתי! אני מבחינן באחד מהפרעונים, שבשר הלב אינו עשוי כלל מבשר לב אלא מבשר כבד, וכידוע, שאין בשר איבר אחד דומה לחברו. החלו המדענים לתור בספרי הרפואה שעמם, זה אומר ככה וזה אומר ככה, אבל אפילו באחד מהם לא נמצא כל הסבר שיוכל לשפוך אור על פרשה מוזרה זו. "עד שצ"ץ בקרבי רעיון" - אמר לי המלך - "הרי במדינתנו מתגורר רב מלומד וחכם, אשר כפי הכתוב בתנ"ך, זקניו השתעבדו תחת אחד מהפרעונים במצרים, אולי הוא יוכל לסייע בעדנו". ואכן, מיד השבתי לו, שזה מדרש מפורש (שמו"ר פ"ט, אות ה) - "ויחזק לב פרעה. ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה, כועס הוא. מה הכבד כועס, אף לבו של זה", ויהי לפלא!...

1... יש המשך מופלא לסיפור. סיפר אחד המשפיעים שליט"א, העוסק רבות בהשבת 'פירות הנושרים', בחורי המד שנשרו מדרך ישראל סבא רח"ל - לדרך הישר והטוב, שהנה יום אחד מופיע אצלו בחור המכבה לפניו את מר גורלו ולאחרונה החלו לצוץ במוחו הרזהורי כפירה רח"ל, ואינו מאמין כלל בתורת משה עפ"ל...

נמל המשפיע את הבחור והוליו לביתו נאווה קודש של מרן הגרא"ל שטיינמן ז"ע, שם ביקש מהגרא"ל שיסייע לבחור היקר, בהוסיפו שהמקרה המדובר נוגע מאוד ללבו, והוא מבקש בכל לשון של בקשה שיואל הגרא"ל לסייע לבחור ולחוק אמונתו. כשמוע הרב שטיינמן את דבריו, החל לספר לבחור את כל הסיפור האמור בתחילת הדברים על לבו של פרעה שנהפך לכבד, וכך, בספור זה, רצה להוכיח לו כי התורה כולה אמת היא ומעוגנת במציאות.

לאחר שיצאו מביתו של הרב שטיינמן, ראה המשפיע את הבחור כשהוא ממרר בככי ועינו דומעות. לשאלת המשפיע על סיבת הככי, השיב הבחור תשובה מפליאה: "דע לך, שהתדרדרות שלי החלה בו בשעה שלמדתי את דברי המדרש האמורים שלבו של פרעה היה ככבד, ולא האמנתי ששייך שיהיה כן במציאות, ומיני אז הפכתי לכופר מוחלט בכל הקשור לאמונה ותורה שנתנה מסיני, ומה מפליא הדבר שדווקא במדרש זה הוכיח לי הרב שטיינמן את אמתות התורה!..."

כל מילה נוספת מיותרת!

ויאמר ה' אל משה, אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימים מצרים על נהרתם על יאריהם ועל אנמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים (ז, יט)

כתב רש"י: "אמר אל אהרן" - לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן. וכן מובא כאשר ציוה הקב"ה על מכת כינים: "ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן נטה את מטף והך את עפר הארץ והיה לכנם בכל ארץ מצרים". כתב שם רש"י: "אמר אל אהרן" - לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול, ולקה על ידי אהרן.

אמר הכותב: המתכונן היטב, יראה שהקב"ה ביקש כאן - בשלוש המכות הראשונות, להוכיח את פרעה בתוכחת מוסר: איך צריך יהודי להתנהג, ואיך אתה פרעה הרשע, התנהגת, והודות לכך אף הגעת לכל הרשעות והאכזריות שהנך נוהג!

דהנה, מי שיתכונן היטב בפרשת שמות, יראה שתחילת החטא של פרעה היה "כפיות טובה!" כדכתיב: "יוקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף". שעשה עצמו שאין מכיר את יוסף.

כדכתיב שם במדרש רבה: "אשר לא ידע את יוסף", וכי לא היה מכיר את יוסף? הרי יוסף היה המשנה למלך והציל את מצרים מהרפת רעב? והרי היה צריך הכרת הטוב לעם ישראל - עם יוסף, על הטוב שעשו לו

גליון זה מגיע לרבות אנשים בארץ ובעולם!
היו שותפים להפצת התורה ע"י החזקת הוצאת גליון זה שמופץ
באלפי עותקים בארץ ובעולם!
לתרומות 054-8455798 ניתן גם בכרטיס אשראי
או בבנק הדואר סניף 001 חשבון 2168820 ע"ש ברגר